

Remissyttrande

2021-10-04

Dnr Ju2021/02201

Justitiedepartementet

Betänkandet SOU 2021:43 Ett förstärkt skydd mot sexuella kränkningar

Sammanfattning

Child10 tillstyrker en straffskärpning för utnyttjande av barn för sexuell posering och utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling, men motsätter sig betänkandets förslag avseende dessa brott på basis av de skillnader i rättsskydd som lagrummen skapar mellan barn under 15 år jämfört med barn över 15 år som utsätts i kommersiell sexuell exploatering. Child10 lämnar övriga förslag i betänkandet utan kommentar.

I yttrandet används genomgående begreppet kommersiell sexuell exploatering av barn, vilket syftar på barn som utnyttjas för sexuella handlingar i utbyte mot ersättning. Ersättningen kan tillhandahållas antingen barnet eller en tredje part. Begreppet syftar på samma typ av handlingar som annars brukar benämnas som prostitution, sex mot ersättning, barnpornografi eller dokumenterade sexuella övergrepp mot barn.

Angående bedömningarna avseende utnyttjande av barn för sexuell posering (avsnitt 8.13) och utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling (avsnitt 8.16)

Genom de särskilda stadganden och straffskalor som finns avseende kommersiell sexuell exploatering av barn skapas en oproportionerlig skillnad i rättsskyddet för barn under 15 år jämfört med barn över 15 år som utsätts i kommersiell sexuell exploatering. Av denna anledning motsätter sig Child10 betänkandets förslag på ändringar i straffskalan för utnyttjande av barn för sexuell posering och utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling. Vi vill istället se att dessa brott harmoniseras med övriga sexualbrott mot barn så att dessa omfattar även barn över 15 år när de sexuella handlingarna sker inom ramen för kommersiell sexuell exploatering av barn.

Sedan 2005 har Sverige haft särskilda skyddsbestämmelser avseende sexuella handlingar mot barn under 15 år (6 kap. 4, 6, 8 och 10 §§ BrB). Det finns flera skäl till att dessa bestämmelser infördes. Tidigare praxis visade att gärningsmän vid sexualbrott mot barn inte behövde använda något våld, eftersom barnen i regel paralyserades och, om övergreppen pågick under längre tid, anpassade sig till sin livssituation. En annan anledning var vuxnas maktposition i förhållande till barn; att de kan upplevas som hotfulla för ett barn även om inget våld eller hot förekommit, och att de upplevs som bestämmande vilket gör att barn kan ha mycket svårt att ge uttryck för sin vilja. Regeringen bedömde att det maktmissbruk som en vuxen uppvisar vid sexuella övergrepp mot barn vägde lika tungt som våld, och av den anledningen var det inte ändamålsriktigt att uppställa ett krav på tvång eller våld vid sexuella övergrepp mot barn (prop. 2004/05:45).

Anledningen till att endast barn under 15 år skyddas från alla former av sexuella handlingar är att barn över 15 år har uppnått åldern för den sexuella självbestämmanderätten. Det är en princip som infördes 1864 för flickor och 1937 för pojkar, då skyddsobjektet för brottet fortfarande var familjens heder snarare än barnets behov av skydd från utnyttjande, men principen har funnits kvar sedan dess och syftet idag är snarare att beivra tonåringars rätt att upptäcka och utforska sin sexualitet (prop. 2004/05:45).

I brottsbalken görs vissa avsteg från den sexuella självbestämmanderätten. Motiven till dessa är att *ungdomar mognar i olika takt och kan befinna sig i situationer som de inte bemästrar, vara utsatta för påverkan eller stå i ett beroendeförhållande, som gör att de inte kan hävda sin sexuella självbestämmanderätt* (prop. 2004/05:45). För brott mot barn mellan 15-17 år som begås av en närstående person görs avsteget från principen om den sexuella självbestämmanderätten med anledning av att brott som utförs av personer som barnet hyser särskild tillit till medför särskilt svåra skador och ofta har pågått under en längre tid, vilket gör att situationen normaliseras för barnet (prop. 2004/05:45).

De skäl som motiverar ett särskilt skydd för barn under en viss ålder synes alltså vara att barnen har svårt att sätta gränser mot vuxna även när inget våld eller hot förekommer, övergreppen pågår ofta en längre tid och normaliseras därmed för barnet och övergreppen

medför särskilt svåra skador. Det skäl som motiverar att barn över en viss ålder inte ges ett särskilt skydd är att äldre tonåringar ska kunna upptäcka och utforska sin sexualitet.

Redan vid en kriminalisering av köp av sexuella handlingar mot barn har lagstiftaren tagit ställning för att detta inte ska ingå i tonåringars utforskande av sin sexualitet, och alla de faktorer som motiverar ett särskild skydd för barn under en viss ålder föreligger även vid kommersiell sexuell exploatering av barn mellan 15-17 år. Det framgår bland annat av människohandelsutredningen (SOU 2016:42):

“... de barn och ungdomar som utnyttjas genom sexköp (är) ofta särskilt utsatta genom att de har en mycket problematisk livssituation, med dålig psykisk hälsa, bristande vuxenkontakter, missbruk eller andra självdestruktiva beteenden. [...] Därutöver har den unge oftast svårigheter att själv sätta gränser, även sexuella, vilket inte sällan utnyttjas hänsynslöst. Ofta har den unge också tidigare erfarenheter av sexuella övergrepp riktade mot sig.”

I Jämställdhetsmyndighetens omfattningskartläggning av prostitution, människohandel och sexuell exploatering av barn (2021) uppges att barn som utsätts i kommersiell sexuell exploatering ofta hamnar där till följd av grooming eller andra former av sexuella övergrepp, och att exploateringen möjliggörs av vuxnas maktposition i förhållande till barn. Att vara minderårig lyfts fram som en av de faktorer som medför störst risker för personer som utnyttjas i prostitution och andra former av kommersiell sexuell exploatering. I en enkätstudie riktad till personer med erfarenhet av prostitution eller andra former av kommersiell sexuell exploatering uppgav 160 av 316 personer att de exploaterats mellan 15-17 års ålder. På frågan om och i så fall vilket stöd de var i behov av idag svarade hälften av dessa att de var i behov av traumabehandling (Inte Din Hora, 2021).

Trots detta har dessa barn ett betydligt svagare skydd i lagstiftningen idag. Brottet utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling ger ett minimistraff på två veckors fängelse, ett maximistraff på fyra år och kan anmälas upp till tio år efter att brottet har begåtts (6 kap. 9 § BrB; 35 kap. 1 § BrB). Brottet utnyttjande av barn för sexuell posering, vilket syftar till att skydda barn från dokumenterad kommersiell sexuell exploatering av barn, har böter som minimistraff, ett maximistraff på högst sex års fängelse och en

preskriptionstid på fem eller tio år (6 kap. 8 § BrB; 35 kap. 1 § BrB). Dessa lagrum ska tillämpas vid både sexuella handlingar som motsvarar det som räknas som sexuellt ofredande mot barn, med en liknande straffskala, och sexuella handlingar som motsvarar det som räknas som våldtäkt mot barn, med ett minimistraff på två års fängelse, ett maximistraff på tio år och utan preskriptionstid (6 kap. 4 § BrB; 35 kap. 2 § BrB).

Även om utredningens förslag medför vissa skärpningar avseende straffskalorna för de brott som aktualiseras vid kommersiell sexuell exploatering av barn (avsnitt 8.13 och avsnitt 8.16), kvarstår en enorm skillnad i straffskalorna mellan dessa brott och brott mot barn under 15 år. Det är en skillnad som det inte finns några befogade skäl till. Att harmonisera brotten som avser kommersiell sexuell exploatering av barn mellan 15-17 år med övriga sexualbrott mot barn skulle bidra till en mer välanpassad straffskala där det är graden av kränkning och utnyttjande som avgör påföljden för ett brott.

Övrigt

För att alla barn ska skyddas från kommersiell sexuell exploatering är det av vikt att även andra straffrättsliga åtgärder genomförs, framförallt att den särskilda definitionen av barn i barnpornografibrottet (16 kap. 10 a § BrB) ändras i enlighet med barnkonventionsutredningens kritik (SOU 2020:63) och att ett strikt ansvar alternativt ett högt kontrollrekvisit införs gällande ålder vid sexualbrott mot barn. För ytterligare argumentation hänvisar vi till Barnombudsmannens remissvar till Ett starkt straffrättsligt skydd mot köp av sexuell tjänst och utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling m.m (SOU 2016:42), Dnr 3.9:0478/16 samt Barnombudsmannens remissvar till Ett starkt straffrättsligt skydd mot människohandel och annat utnyttjande av utsatta personer (SOU 2016:70), Dnr 3.9:0812/16.

Referenser

Brottsbalken (1962:700)

Proposition 2004/05:45 *En ny sexualbrottslagstiftning*

SOU 2016:42 *Ett starkt straffrättsligt skydd mot köp av sexuell tjänst och utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling, m.m.*

SOU 2020:63 *Barnkonventionen och svensk rätt*

Jämställdhetsmyndigheten (2021) *Prostitution och människohandel: Slutredovisning av uppdrag att stärka arbetet mot att barn och unga respektive vuxna utnyttjas i prostitution och människohandel, samt kartlägga omfattningen av prostitution och människohandel*

Inte Din Hora (under utgivning 2021) *Kartläggning av utsatta i kommersiell sexuell exploatering, deras åsikter och behov*